

1.VIII.1914 р. — 11.XI.1918 р. — Перша світова війна. Війна за перерозподіл уже поділеного світу, за розширення економічних і політичних впливів, за нові ринки збуту. Війна мала несправедливий, грабіжницький, імперіалістичний характер.

«Українське питання» в Першій світовій війні

Через Україну проходив російсько-австрійський кордон, який став **фронтом**. Україна — **плацдарм** для наступу Росії на Балкани і Туреччину. Через територію України пролягав найближчий шлях з Німеччини і Австро-Угорщини на Кавказ, в Іран та Індію.

Відсутність незалежної української держави, територіальне розчленування українських земель.

Прагнення української еліти до національно-державного відродження в той час, коли європейські держави бачили Україну у своєму складі.

Україна в геополітичних планах Антанти і Троїстого союзу

Плани Австро-Угорщини

Зберегти своє панування в Західній Україні.
Захопити Волинь і Поділля.

Плани Німеччини

Розчленування Росії на частини.
Загарбання Польщі, Білорусії, України, прибалтійських губерній для розселення там німецьких колоністів.

Плани Росії

Приєднати Східну Галичину, Північну Буковину та «Карпатську Русь» (Закарпаття), щоб «захищати інтереси слов'янських народів».

Ставлення населення і політиків до війни

I. Засуджували війну:

1. **Більшовики** виступали за поразку свого уряду, перетворити цю війну на громадянську.
2. Частина **УСДРП** за участю **В. Винниченка**: «Геть війну! Хай живе автономія України».

II. Підтримували у війні Австро-Угорщину:

1. Головна українська рада — **ГУР**.
2. «Союз визволення України» — **СВУ**.
3. Частина **УСДРП** на чолі з **В. Дорошенком**.

III. Підтримували у війні Росію:

1. **Москвофіли**. «Карпато-Русский освободительный комитет».
 2. Частина **УСДРП** на чолі з **С. Петлюрою** — стаття «Війна і українці» (30.VIII.1914).
- IV. ТУП** — нейтральна позиція.

Головна Українська рада — ГУР

1 серпня 1914 р. у Львові.
Західноукраїнські партії: РУРП, УСДП, УНДП. Голова — **К. Левицький**.
Заступники: **М. Павлик**, **М. Ганкевич**.
«Маніфест ГУР»: «...усі сили щоб історичний ворог України був розбитий. Нехай на руїнах царської імперії зійде сонце визволення України».

Утворення самостійної Укр. держави на територіях, які належали Росії, і автономія земель **Зх. України**, об'єднаних в окремих коронний край.

3 ініціативи **ГУР** створено легіон **Українських січових стрільців**.

5.V.1915 р. у Відні виникла **Загальна Українська Рада (ЗУР)**, до якої ввійшли члени галицької **ГУР**, а також сім представників Буковини і три представники **СВУ**. Прагнули привернути увагу громадськості до ідеї відродження української держави в межах її етнічних земель.

1916 р. ЗУР саморозпустилася на знак протесту проти проголошення в **XI.1916 р.** автономії Галичини, без розподілу на Східну і Західну.

Союз визволення України — СВУ

4 серпня 1914 р. **СВУ** виникла у Львові (у Відні 1914–1918 рр.).
Емігранти з Наддніпрянської України.
Голова **СВУ** — **Д. Донцов**. Секретар — **В. Дорошенко**.
Відозва «До укр. народу в Росії»: австро-угорські війська — визволителі.
Відозва «До громадської думки Європи»...

Програма

«**Наша платформа**»: створення самостійної Української держави з конституційно-монархічною формою правління.

Дві укр. дивізії: «**синьожупанна**» у складі німецької армії та «**сірожупанна**» у складі австрійської армії.

Члени **СВУ презентували укр. народ** в Європі.

Видавали брошури, періодику, лекції. Представляли українські інтереси.

Створення окремих **таборів для військовополонених українців**, в яких організували школи, бібліотеки, хори, оркестри, кооперативні крамниці, будували церкви — **пробуджували національну свідомість**.

Воєнні дії на території України в 1914–1917 рр.

1914 р.

VIII–IX — **Галицька битва**
Брали участь 1,5 млн осіб 33 дні.
Австрійці відступили за р. Сян.
Рос. армія просулася на 200 км: Львів, Тернопіль, Станіслав, Чернівці, **вийшли до Карпат**. Наступ зупинили через нестачу артилерійських снарядів і союзники вимагали вторгнення російських військ у Німеччину з боку Польщі.

1915 р.

III. 1915 р. після 4 місяців облоги рос. війська захопили Перемишль. У полон 120 тис. австрійців.
Поч. IV до Львова і в Перемишль приїхав російський цар **Микола II**.
V–VI — **Галицька операція**.
2.V — прорив рос. фронту нім. військами в районі **Горлице** й **Тарково**. Відступ російських військ завершився лише в жовтні на лінії Кам'янець–Подільський–Тернопіль–Кременець–Дубно.

1916 р.

Після 9 місяців **позиційної війни** 22.V розпочався наступ рос. військ Південно-Західного фронту під командуванням генерала **О. Брусилова** — **Брусиловський прорив**. **Рос. армія просулася на 100 км** і знову захопила Чернівці, Коломию, Луцьк.
Втрати Австро-Угорщини і Німеччини — 1,5 млн воїнів, Росії — близько 1 млн ос.

1917 р.

VI — наступ рос. армії. Поразка. Російські війська витіснені з Галичини і Буковини.

Українські січові стрільці (УСС) — усуси.

Зібралися в м. Стрию 28 тис. добровольців як зародок майбутньої національної армії, більшість належали до організацій «Січ», «Сокіл», «Пласт». Але австро-угорське командування створило лише один легіон чисельністю 2500 ос. в VIII.1914 р. — Легіон (добровольче формування) з 10 сотень по 250 вояків. «Усуси» складала військову присягу на вірність імперії і таємну — на вірність Україні.

X.1915 р. — на основі легіону виник регулярний полк австро-угорської армії. УСС очолив **М. Галуцинський**, а з 1915 р. — **Г. Коссак**.

1914 р.

25.IX захищали в Карпатських горах **Ужоцький перевал**, який атакувала дивізія кубанських козаків.
За героїчну оборону відзначені австр. командуванням.

1915 р.

IV–V УСС пройшли справжнє бойове хрещення у боях за гору **Маківка**. Тричі штурмували гору і на деякий час захопили її.

1916 р.

VIII–IX — виснажливі бої на горі **Лисоня** поблизу Тернополя, де УСС потрапили в оточення.

Антиукраїнська політика окупаційної влади

Окупація Східної Галичини й Північної Буковини російськими військами.

1914 р. — на завойованих територіях утворено **Галицько-Буковинське генерал-губернаторство**. Військовий генерал-губернатор граф **Г. Бобринський**, якого в X.1916 р. замінив **Ф. Трепов**. Проводилася політика русифікації, насаджувалося православ'я. Митрополита **А. Шептицького** кинули у в'язницю монастиря у Суздалі. Закривали укр. школи, гімназії, укр. газети і журнали. Репресії, реквізиції, депортації — «Європейський скандал».

Австрійська адміністрація, що повернулася в край, зайнялася переслідувати «зрадників», що співпрацювали з російською владою. Людей позбавляли життя за найменшою підозрою в шпигунстві. Створено мережу концтаборів. Мирні люди ставали жертвами репресій австро-угорської влади.

Посилення економічної і політичної кризи в Російській та Австро-Угорській імперіях

Світова війна виснажувала кожну із країн, що брали в ній участь. У селах залишилось 39% працездатних чоловіків, реквізиція коней для армії, посівні площі скоротились на 21%. Посилилась соціальна напруга: страйки робітників, братання солдатів і дезертирство. Війна вперше об'єднала селян і фізично — в армійських підрозділах, і політично — у партіях. Незадоволені селяни в солдатських шинелях і зі зброєю в руках стали незрівнянно небезпечнішими для самодержавства.